ลานวัฒนธรรม

กิจกรรมทางวัฒนธรรมสะดุด ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

วาที ทรัพย์สิน [1]

ณ เวลานี้ หากไม่พูดคุยถึงเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนเห็นทีจะเป็นคนล้าสมัย เพราะข่าวคราวในเรื่องดังกล่าวได้ถูกตีแผ่ไปทั่วสารทิศ ทั้งในระดับภูธร ระดับภาค และกว้างไกลไปทั่วโลก จนคนที่ได้รับทราบข่าวสารข้อมูล มีความรู้สึกหวาดกลัว บ้างก็เป็นห่วงญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในพื้นที่ และสำหรับบุคคลที่ไม่รู้จักใครในพื้นที่อยู่ต่างจังหวัด อยู่ต่างประเทศต่างก็มีความรู้สึกว่า สถานการณ์ในภาคใต้มีความรุนแรงเลวร้าย จนไม่มีใครคิดจะเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งแม้แต่คนในจังหวัดใกล้เคียง ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ต่างก็มีความวิตกเกิดความกลัวและไม่คิดที่จะเข้าไปในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน

จากระยะเวลาตั้งแต่คืนวันที่ 4 มกราคม ที่มีการเผาโรงเรียน การวางระเบิด ทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฆ่าทำร้ายประชาชน ฆ่าทำร้ายพระ ผู้นำศาสนา และเหตุการณ์การฆ่าหมู่ผู้ที่ถูกพิพากษาว่าเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากกว่า 100 ศพ ในวันที่ 28 เมษายน 2547 การทำร้าย ฆ่า กันเป็นรายวัน จนถึงบัดนี้ (มิถุนายน 2547) ซึ่งก็ยังไม่เห็นวี่แววว่าเหตุการณ์ความรุนแรง ความไม่สงบจะยุติลงได้ จนสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นกลายเป็นเรื่องปกติของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าเสียงระเบิด เสียงปืน การเผาโรงเรียน การทำร้ายครู เจ้าหน้าที่ของรัฐ เกิดขึ้นมานานแล้ว เพียงแต่ในครั้งนี้ ปีนี้ (2547) นั้นยาวนานกว่าเหตุการณ์ที่ผ่านมาเท่านั้นเอง

เมื่อพูดถึงสถานการณ์ความไม่สงบในดินแดนภาคใต้ตอนล่าง ผู้เขียนในฐานะผู้ที่รับผิดชอบนำเสนอเรื่องราวทางด้านศิลปวัฒนธรรมของวารสารรูสมิแล จึงใคร่ขอนำเสนอกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมบางประการที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบกล่าวคือ วิถีชีวิตความบันเทิงทางวัฒนธรรมของชุมชนได้หยุดชะงักลง ทั้งนี้เพราะศิลปิน นักแสดง และเจ้าภาพ ต่างก็หวาดระแวงไม่กล้าที่จะจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิง เช่น งานกาชาดและงานสมโภชศาลเจ้าพ่อหลักเมืองจังหวัดยะลา ที่เคยจัดงานทุกปี บริเวณรอบๆ หลักเมืองยะลา ในปีนี้มีการเลื่อนวันเวลาในการจัดงานออกไป ทั้งนี้เพราะกลัวว่าหากมีการจัดงานดังกล่าวขึ้น ภายในงานจะกลายเป็นเป้าหมายที่ผู้ก่อการร้ายจะฉกฉวยโอกาสก่อความไม่สงบที่จะส่งผลเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ที่มาเที่ยวชมงาน หรือที่จังหวัดปัตตานี แม้ว่าจะมีการจัดงานกาชาดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายน 2547 ที่ผ่านมา ผลปรากฏว่ามีผู้

[1] อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มาเที่ยวชมงานน้อยมาก พ่อค้าแม่ค้าที่มาเปิดร้านขายสินค้าในงานต่างก็บ่นกันเป็นเสียงเดียวกันว่ามาขายของในงานกาชาดปีนี้ขาดทุน ของขายยากกว่าปีก่อนๆ หรือแม้แต่หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน ที่เคยให้ความสนับสนุนให้ความร่วมมือมาร่วมกิจกรรมในงานกาชาด แต่ในปีนี้กลับไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร หันกลับมามองกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่เคยเป็นสีสันของงานกาชาด เช่น การละเล่นพื้นบ้าน การสาธิตและจำหน่ายอาหาร รวมถึงสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือสินค้า OTOP ที่เป็นสินค้ายอดฮิตในปัจจุบันที่มักจะนำออกมาจำหน่ายในงานต่างๆ ช่างผู้ผลิต แม่ค้าขายอาหาร ขายขนม ต่างก็ไม่กล้าที่จะนำสินค้าออกมาจำหน่าย ด้านการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ดิเกร์ฮูลู มโนราห์ หนังตะลุง มะโย่ง สิละ ฯลฯ บรรดาศิลปินต่างก็มีความหวาดระแวง เกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะมาทำการแสดง เพราะการเดินทางไปกลับจากบ้าน จากที่พัก ไปยังพื้นที่ที่จะทำการแสดง ยังไม่มีผู้ใดรับประกันความปลอดภัยให้กับบรรดาศิลปินได้ ทุกวันนี้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุกคนทุกอาชีพ อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงเท่าเทียมกัน

ประมาณต้นเดือน พฤษภาคม 2547 ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับกลุ่มศิลปินพื้นบ้านดิเกร์ฮูลู และศิลปินหนังตะลุง นายโซ๊ะ แวกะจิ หัวหน้าคณะศิลปินดิเกร์ฮูลู จากอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ได้เล่าให้ฟังว่า ขณะนี้พวกดิเกร์ฮูลูลำบากมาก ไม่ค่อยมีเงิน เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างกรีดยาง ตอนนี้ไม่มีใครกล้าออกไปกรีดยาง เพราะกลัวจะถูกทำร้าย ทำให้ขาดรายได้ บางคนเคยมีรายได้จากการออกไปเล่นดิเกร์ฮูลู คืนละ 100 - 200 บาท ขณะนี้รายได้จากการเล่นดิเกร์ฮูลูไม่มี เพราะตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบขึ้น ไม่ค่อยมีงานแสดง นายมะซอรี อาบู นักดนตรีหนังตะลุง คณะดิเกร์ฮูลู คณะเด๊ะแม ตะลุงสองภาษา ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “แต่ก่อนผมไปเล่นหนังกับเด๊ะแมเกือบทุกคืน เดือนหนึ่งประมาณ 15 - 20 คืน แต่ตอนนี้ไม่มีงานแสดง พวกเราศิลปินอยู่กันลำบาก ไม่รู้ว่ารัฐบาลเขารู้หรือเปล่า ข่าวว่าจะเอาเงินมาช่วยเหลือ ไม่รู้ว่าเงินจะถึงพวกเราหรือเปล่า” เพียงแค่คำบอกเล่าของคนในแวดวงศิลปินพื้นบ้าน ก็พอที่จะรู้ว่า ขณะนี้ศิลปินพื้นบ้านมีปัญหาเรื่องปากท้อง เมื่อศิลปินขาดโอกาสในการแสดง การสืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมก็ต้องสะดุด หรือหยุดชะงัก กลายเป็นทั้งปัญหาวัฒนธรรมและปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวศิลปิน

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่มีผลมาจากการขาดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ให้ความบันเทิงในสังคม คือคนในสังคมชนบทขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของศิลปินพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นหนังตะลุง มโนราห์ ดิเกร์ฮูลู ฯลฯ ต่างก็ทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน ควบคู่ไปกับความบันเทิง โดยเฉพาะในชนบทในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีผู้คนที่ใช้การสื่อสารด้วย ภาษามลายู ฟังและพูดภาษาไทยไม่ได้ (คนรุ่นเก่า) หรือคนรุ่นใหม่แต่ไม่สนใจข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง สนใจแต่ความบันเทิงที่ศิลปินนำเข้าไปแสดงในหมู่บ้าน เมื่อศิลปินไม่กล้าไปแสดง ก็เท่ากับว่าช่องทางในการถ่ายทอดความรู้โดยศิลปินสู่ชุมชน ได้ถูกทำลายไป เมื่อคนในชุมชนขาดความรู้ย่อมเป็น ช่องว่างเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ที่ไม่หวังดีต่อสังคมไทย เข้ามามีบทบาทครอบงำทางความคิด หรือชักจูงไปทางที่ผิด คิดกบฏหรือแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปรับตัวด้านการข่าวเพื่อให้รู้เท่าทันในกระบวนการของคนเหล่านี้ และรีบหาทางป้องกันและแก้ไขโดยด่วน

อีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ ภาวะทางจิตที่มีความหวาดระแวง และไม่ได้รับการปลดปล่อย

ทางอารมณ์ โดยปกติทุกข์จากความกลัว ความบันเทิงสามารถรักษาให้หายหรือผ่อนคลายได้ ดังนั้นการที่ศิลปินพื้นบ้านไม่ได้ออกมาทำการแสดงเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับคนในสังคม ย่อมจะไม่มีกิจกรรมที่ทำให้จิตใจผ่อนคลาย ความทุกข์ก็ย่อมที่จะทวีความรุนแรงขึ้น มีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในสังคมทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน หากอาการทุกข์ของคนในสังคมไม่ได้รับการบำบัดก็ย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในด้านอื่นๆ อีกมากมายหลายด้าน ซึ่งหวังว่าทั้งภาครัฐและชุมชนจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาไม่ให้ลุกลามใหญ่โตหรือยืดเยื้อไปมากกว่านี้

ผู้เขียนจึงอยากจะให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของไทยได้ตระหนัก และเห็นควรที่จะนำศิลปินพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ ในการทำหน้าที่ให้ความรู้ ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งในแง่ของการป้องกันตัวเอง ป้องกันสังคม การแจ้งเบาะแสข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปทำหน้าที่ให้งบประมาณสนับสนุนและดูแลรักษาความปลอดภัยในขณะที่ศิลปินทำการแสดง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในแง่ของการผ่อนคลายทางอารมณ์ การทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม และเพื่อประโยชน์ต่อการเพิ่มความรู้แก่คนในชุมชนในการป้องกันตัวให้รู้เท่าทันฝ่ายตรงกันข้าม เพราะการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุขย่อมดีกว่าการลงทุนด้วยเงินเลือดเนื้อของทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

❑❑❑❑❑❑❑❑